

Toekomstmuziek

lokale radio's toen en straks

Zondagavond na een Europa-cup-zaterdag: uitgeblust rustig in 't stad. Peter De Ceulaer, voorzitter van Antwerpens Radio Centraal, ontmoet mij in café de Kat. "Ik sta bekend als on-interviewbaar", waarschuwt hij al meteen: "Ik zeg altijd ja, nee of misschien". Opdat hij tijdens het zorgvuldig formuleren van deze antwoorden niet door de vele kennissen in zijn stamcafé onderbroken zou worden, trekken we ons terug op een schaars bevolkt terrasje. Peter stelt mij trouwens gerust: hij gaat deze keer zijn best doen. Verzuimd om te vragen waarom. Een oefening in public relations? Via-via-kennissen typeren hem als "zeer intelligent", "het politiek geweten van de radio", maar ook als "contrair", "gewoon een varken", en "niet schrikken als hij begint te schelden en met dingen te gooien". Angstvallig houd ik de geleende mini-disk in de gaten. Totaal overbodig, Peter staat mij even bedaard als uitgebreid te woord.

Om bij het begin te beginnen: Radio Centraal bestaat binnenkort twintig jaar. Hoe is het gekomen?

Met een zendertje dat vanuit Beveren één uur per week milieu-acties ondersteunde. Op een moment ontstond het idee om daar méér mee te gaan doen. Eerst bleef dat allemaal heel vaag en on-concreet, het ging ook om een heel heterogene groep. Toen raakte er ook volk van de RAL bij betrokken, en kijk: ineens veertig mensen op de vergadering, toen kwam er wel echt iets van de grond. Sommige daarvan komen nu nog bij de radio langs: **Fred Stroobants** b.v., die zijn radio-technische kennis meebracht vanuit het leger, waar hij een zendertje had gehad - dat trouwens is opgedoekt omdat het niet echt in de lijn van het leger paste ... Die komt hier nog steeds over de vloer om technische zaken te regelen, alhoewel hij al lang voor de V.P.R.O. werkt. Anderen zijn afgevallen, iets anders gaan doen, of in de journalistiek gebleven, zoals **Stefan Blommaert** en **Jan Balliauw**.

Is het enthousiasme niet wat getaand?

Die eerste kernploeg van twintig was een bende ware workoholics. In totaal zijn er nu zo'n 160 medewerkers, maar de vaste ploeg van écht geëngageerden is kleiner. Er is wel een beetje een generatieconflict - de mensen die er in het begin bij waren, hebben het er altijd over hoe fantastisch het vroeger wel niet was. Die eerste vijf jaar worden steeds langer, veranderen in een soort mytisch tijdperk. Kijk, dat was een interessante pioniers-periode, zeker, maar ook heel chaotisch. Het is een heel moeizaam proces geweest om daar wat structuur in te brengen. De programma-makers hebben nog steeds alle vrijheid, maar op financieel en technisch en juridisch gebied moet je nu eenmaal streng zijn. Dat gaat wel hoe langer hoe beter, maar, zoals al gezegd, zéér moeizaam.

De programma-makers hebben alle vrijheid?

Op voorwaarde dat ze geen 'behang' maken, radio die alleen als voorspelbare achtergrond dient, zoals de meeste lokale radio's. We hebben een absolute voorkeur voor alles wat elders níét aan bod komt: minderheden, heel speciale muziekgenres, kritische lokale berichtgeving ... Dat geeft een enorme diversiteit. Je moet de kwaliteit van de programma's natuurlijk in het oog blijven houden. Af en toe hebben we hier b.v. last van wat we 'het J.A.C.-syndroom' noemen. J.A.C. - hij noemde zichzelf zo, hij heet gewoon Jan - hing vroeger voortdurend in de studio rond. In zeker opzicht heel handig

als er programma-makers niet kwamen opdagen, hij stond altijd klaar om in te springen. Maar op den duur was hij te pas en te onpas in zo ongeveer elk programma te horen. Dat komt wel vaker voor: er komt iemand nieuw bij de radio, is daar helemaal door gefascineerd, permanent aanwezig, in het begin is dat wel plezant. Maar op den duur gaat zo iemand toch te veel plaats innemen, en omdat dat zo langzaam verschuift is het moeilijk daar dan opeens een grens in te trekken. De oplossing is om zo iemand een eigen programma te geven, en hem tegelijk zeer uitdrukkelijk te verbieden zich nog in andere programma's te mengen.

Jan voorbij

Wanneer ben je voorzitter geworden?

In 1988 ben ik mij meer gaan engageren op de radio. Ik maakte toen al een aantal jaar mee het satirisch programma 'De Neefjes'. Op een moment constateerde een aantal mensen dat er één en ander fout liep op de radio. Er is toen in augustus 1988 eens een vergaderingetje geweest om de situatie van de radio door te praten, en van daaruit zijn toen allerlei initiatieven genomen. Ik was daar ook bij, en heb toen beslist om véél tijd in de radio te gaan steken en meer op mij te nemen. Ik heb nog lang met de vorige voorzitter, **Jan Balliauw**, samengewerkt. Die was nog super-geëngageerd, maar langs de andere kant toch al wel van plan ermee te gaan stoppen. Op een moment kwam hij tot de vaststelling dat hij 'voorbijgestoken' werd. Hij had daar eerst wat gemengde gevoelens bij, maar dan ben ik eens met hem gaan eten, enfin, op den duur had hij er wel vrede mee. Hij heeft mij ook goed over allerlei zaken geïnformeerd voor hij hier opstapte.

praktisch

Heb je zijn manier van werken overgenomen?

Jan deed alles liefst zelf, anders verloor hij makkelijk controle, hij delegeerde moeilijk, was eerder op zichzelf en liefst met de technische en juridische kant van de zaak bezig. Ik betrek er sneller anderen bij, ben ook praktischer ingesteld. Het is nu eenmaal nodig om aandacht te blijven schenken aan stomme dingen, zoals b.v. er op blijven drukken dat de vuilbak leeggemaakt moet worden. Vroeger werd er altijd gezeverd op vergaderingen dat iedereen zijn eigen troep moest opruimen, nu wordt er gewoon twee keer per week gekuist. Voor ik hier voorzitter werd, had ik ook al wel een hoop organisatorische ervaring vanuit het SJW. Daar ben ik nog voorzitter van de scholierencommissie geweest.

nieuw élan

Hoe zit het met de lokale radio's na 2001?

Dat is nu allemaal onduidelijk, omdat de nationaal-commerciële zenders opgestart gaan worden. Die krijgen meer comfort, b.v. een zender per provincie die dan overal dezelfde frequentie bezet houdt. Dat betekent dat er veel plaats verloren gaat waar nu lokale radio's zitten. Maar er zullen er sowieso veel wegvallen, namelijk al die pseudo-lokale radio's die nu al in een niet-lokaal netwerk zitten (zoals *Radio Contact*, *nvdr*). Ook veel andere lokale commerciële radio's die doen wat iedereen doet, die *behang* produceren, zullen kapot-geconcurrereerd worden. Wat er overblijft, wordt dan waarschijnlijk een tijdje opnieuw een mariginaal verschijnsel, en dan zullen er wel weer nieuwe initiatieven komen. Hier in Antwerpen b.v. van mensen die nu zowat rond Centraal hangen, zoals

de krakersbeweging. Het is dus best mogelijk dat die verschuiving een nieuw élan met zich meebrengt, maar in eerste instantie zal er veel verdwijnen.

actie voeren

Maar Centraal niet, dus?

Bij Centraal zijn we vaak op ons best als we geprovoceerd worden. Neem nu die inperking van de zendtijd in 1985. We hadden toen al een weekprogrammatie, en ineens werd er beslist dat we onze frequentie moesten delen met radio Stad. Dat was een 'lege' zender toen, opgekocht door uitgeverij Perexma die ook radio Express beheerde. Ze hadden dus erkenning voor méér dan een volledige dagprogrammatie, maar Stad was nu eenmaal erkend, dus moesten ze maar in de lucht blijven. De zendtijdbeperking voor Centraal kwam er trouwens op voorstel van Guy Korthout, beheerder bij Radio Express. Radio Stad deed niet veel méér dan bandjes draaien, terwijl Centraal volledig voldeed aan alle vereisten die oorspronkelijk aan lokale radio's gesteld werden: zoveel procent eigen programma's, lokaal, informatief, ongebonden, ruimte voor deelname van de luisteraar en voor experiment ... We zijn toen naar de Raad van State getrokken, en hebben vooral allerlei acties gevoerd; een holle-vaten-concert tijdens de beiaard, radio Express bezet ... en daar dan telkens de pers bij betrokken. Enfin, een hoop tam-tam gemaakt, en door de Raad van State in het gelijk gesteld ook.

Nu wordt het veel slimmer aangepakt: de lokale radio's worden gewoon geïsoleerd. Daar valt veel moeilijker tegen te ageren, want er is geen frontale aanval en dus weinig verontwaardiging. Maar Centraal heeft een heel eigen publiek, onze overlevingskansen liggen veel hoger dan die van andere lokale radio's.

Centraal profiel

Wie luistert er naar Centraal?

Een profiel van de doorsnee Centraal-luisteraar opstellen, dat is onmogelijk. Veel mensen luisteren naar bepaalde programma's op Centraal, niet naar de radio op zich. We hebben dan ook veel sterk gespecialiseerde programma's, over één bepaald muziekgenre b.v., dat niet commercieel genoeg is om ooit op een andere radio aan bod te komen. Iemand kan trouw naar het jazz-programma luisteren, maar geen zin hebben in hiphop, reggae, drum'n'bass, psychedelica, hard-rock, punk ... om nog maar te zwijgen van het janettenprogramma, of de radicale satire. Er zijn ook nogal wat programma's waarin vooral gesproken wordt, en dat doen mensen tegenwoordig niet makkelijk meer, naar een gesproken programma gaan zitten luisteren. Laten we zeggen dat veel Centraal-luisteraars in hun voorprogrammatie naast Centraal ook Radio 3 en BBC World hebben staan.

alternatief

Niet te vergelijken met een andere lokale radio, dus?

Veel van onze medewerkers zijn naast de radio heel actief met heel andere dingen bezig, dat maakt Centraal veel interessanter dan de doorsnee lokale radio. Ik ben persoonlijk ook niet geïnteresseerd in lokale radio op zich, ik beschouw Centraal ook niet als een lokale radio. De vrije radio B92 uit Kosovo is b.v. tijdens de belegering daar een tijd op Centraal uitgezonden, en we hadden ook rechtstreekse reportages vanuit Seattle door alternatieve media-groepen uit de States. We zijn lokaal door de beperking van de zendcapaciteit, en we richten ons qua berichtgeving ook wel specifiek op 'de wakkere burger in Antwerpen', maar verder zijn we inhoudelijk veel breder. Centraal is

meer dan alleen maar radio, Centraal is vooral één van de weinige alternatieve stemmen in de media.

on-line

Heeft Centraal internationale ambities?

Dat is nu via internet een reële mogelijkheid, en we zijn zelfs occasioneel al een paar keer on-line geweest vorig jaar. Ondertussen is dat allemaal nog veel makkelijker geworden: eigenlijk is het een kwestie van tijd. We zouden dan natuurlijk ook wel in de ether blijven, Centraal moet voor iedereen beluisterbaar zijn.

experimenteel

Zou dat het eigen karakter van de radio niet bederven? Zouden b.v. veel programma-makers dan niet in het Engels gaan presenteren?

Er zijn nu al verschillende anderstalige programma's: naast Engels hoor je op Centraal ook Marokkaans, Berbers, Albanees, Spaans, Grieks ... Bovendien zijn er véél programma's die een heel specifiek muziekgenre uitzenden, daar is de voertaal gewoon niet belangrijk. Nee, het eigen karakter van de radio zou daardoor niet mogen veranderen, maar het is toch onvermijdelijk dat onze programma-makers, met hun experimentele ingesteldheid, de mogelijkheden van dat nieuwe medium zouden gaan verkennen. Moest Centraal stereo gaan uitzenden, dan ben ik er b.v. ook van overtuigd dat er zouden zijn die de mogelijkheden dààrvan tot in het absurde zouden doortrekken. Door b.v. op elk spoor iets heel anders uit te zenden, zelfs twee totaal verschillende programma's, liefst twee die niks met mekaar te maken hebben, zodat de mensen dan zagezegd kunnen kiezen om links OF rechts te luisteren.

niet-commercieel

Duidelijk niet-commerciële radio, dus. Hoe zit het met ORCA, de Organisatie van Radio's voor Creatieve Acoustiek, waarin dergelijke zenders uit Vlaanderen zich verenigden?

We waren met vier, de bedoeling was gezamenlijk onze belangen te behartigen. Maar die drie andere niet-commerciële Vlaamse radio's - Radio Toestel uit Gent bestaat niet meer, Scorpio uit Leuven ligt ook plat ... En Radio Paniek zit in Brussel, daar geldt dan weer een heel andere wetgeving. ORCA was trouwens op initiatief van Centraal opgericht, en er kwam weinig van de andere leden, dus daar is uiteindelijk nooit veel mee gebeurd.

Hoe overleeft een niet-commerciële radio?

Medewerkersbijdragen vormen onze financiële basis. Iedereen betaalt 1.800 BEF per jaar, maal zo'n 150, dat is toch al wel een pak. Het huis waar we in zitten is in de beginjaren aangekocht. Op de tweede verdieping zit de studio, en ook de benedenverdieping is van Centraal. Op de eertse en derde verdiepingen woont onze mede-eigenaar. Toen we hier pas zaten, hadden we beneden ons eigen café, de **Tom-Tom**. Eerst liep dat helemaal niet, soms hielden we er maar net genoeg aan over om de café-medewerkers uit te betalen. Half 1982 is het concept veranderd naar 'dans-café', eerder een dancing dus. Daarna is Tom-Tom een paar jaar razend populair geweest, het was echt een begip in Antwerpen. Tot de buurman besliste om zijn slaapkamer van de derde naar de eerste verdieping te verhuizen, en tja, Tom-Tom ging tot in de late vroege uurtjes door, het begon pas na middernacht ... Toen begon de miserie met de

klachten wegens nachtlawaai. Isoleren, lager volume, het dansgedeelte meer achter in het café: het heeft allemaal niet geholpen, de boel moest in 1988 definitief dicht.

Zou een eigen Centraal-café nu, tien jaar later, met een iets ouder en misschien iets bezadigder publiek, geen betere kans maken?

Hoezo, bezadigder? Het publiek bestond toen al overwegend uit mensen van dertig, veertig jaar, zo van het type dat fuivend ten onder gaat. Trouwens: we verhuuren de ruimte nu, en dat geeft ons veel meer financiële zekerheid dan met Tom-Tom ooit het geval is geweest. De Tom-Tom-medewerkers begonnen zich op den duur ook met het beleid van de radio te bemoeien, heel vervelend allemaal. Nu organiseren we beneden wel eens iets, maar meestal zoeken we toch andere locaties, zoals binnenkort met twintig jaar Centraal. Ja, als er al een nieuw Centraal-café zou komen, dan toch liever op een andere locatie, en met een heel duidelijke scheiding tussen café en radio.

Waar wordt twintig jaar Centraal in november dan gevierd?

We zijn al begonnen met een paar opwarmings-feestjes, in de studio zelf en bij de Scheld'apen op de D'Herbouvillekaai (*een kraakpand, nvdr*). Wat we in het najaar gaan doen, ligt nog niet helemaal vast. We gaan in ieder geval iets organiseren in de Monty, die zaal mogen we voor onze verjaardag zelfs gratis een avond hebben omdat we er wel vaker komen. Maar zomaar gewoon een feestje zal het zeker niet worden. Met vijftien jaar Centraal hadden we activiteiten op zes verschillende locaties, mét een busverbinding. De mensen konden daar overal stempels verzamelen waarmee ze dan een uur zendtijd konden winnen.

In dat geval kunt u ons ook verwachten.

iez Thiry

Radio Centraal, 103.9, www.radiocentraal.be